

Силабус курсу
ФІЛОСОФІЯ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ І ВІДРОДЖЕННЯ

Освітній ступінь: бакалавр

Галузь знань: 03 Гуманітарні науки

Спеціальність: 033 Філософія

Освітньо-професійна програма «Аналітика суспільних процесів»

Кількість кредитів – 4

Рік підготовки, семестр – II рік, III семестр

Компонент освітньої програми: обов'язковий

Дні занять: четвер, ауд. 31 А

Консультації: Очні консультації: понеділок 14.20-15.40,
ауд. 31А

Онлайн-консультації: у Viber групі курсу кожного дня
з 17-00 до 18-00 год.

Мова викладання: українська

Керівник курсу:	Кандидат філософських наук, викладач кафедри філософії та суспільних наук – Тимків Ірина Михайлівна
Контактні телефони викладача:	+380687710064
Е-mail викладача:	tymkiv@tnpu.edu.ua
Сторінка викладача	http://tnpu.edu.ua/faculty/history/timk-v-rina-mikhayl-vna.php
Сторінка курсу в Moodle	https://elr.tnpu.edu.ua/course/view.php?id=3472

Анотація дисципліни

«Філософія Середньовіччя і Відродження» є базовим освітнім компонентом при підготовці фахівців першого бакалаврського освітнього рівня. Майбутнім професіоналам навчальна дисципліна дасть глибинне розуміння сутності, генези та значення філософії Середньовіччя та Відродження у системі філософського знання, житті людини і суспільства. Навчальна дисципліна знайомить студентів зі змістом філософської творчості видатних мислителів християнського Середньовіччя та доби Відродження, методологією й основними напрямками досліджень філософії того часу. Окреслюються ключові засади становлення і розвитку християнської філософії. Під час засвоєння тем курсу у здобувачів вищої освіти розвиватимуться навички аналітичної роботи з філософськими роздумами видатних християнських мислителів, виявлення їх історичного зв'язку та пояснення теоретичних висновків.

Мета курсу: забезпечення у здобувачів вищої освіти стійкої системи знань про середньовічний світогляд, історію та зміст філософських ідей патристики і схоластики, творчість видатних мислителів доби Середньовіччя та Відродження; оволодіння студентами методологічними засадами історико-філософського дослідження; розвиток навиків наукового дослідження у роботі з першоджерелами; формування такої компетентності як здатність розв'язувати типові та складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійній діяльності у галузі гуманітарних наук.

Основні завдання полягають у формуванні в студентів комплексної системи базових знань про розвиток християнської філософської думки Середньовіччя і Відродження, концептуальне розуміння сутності тогочасних теоретичних систем; вдосконаленні вміння роботи з філософськими джерелами внаслідок аналізу творів видатних християнських мислителів В результаті навчання здобувачі вищої освіти мають засвоїти перелік ключових історико-філософських дефініцій та сформувані навички їхнього застосування в науково-практичній діяльності..

Зміст дисципліни «Філософія Середньовіччя і Відродження» розроблено на основі відповідних положень щодо підготовки фахівців спеціальності 033 Філософія освітньо-професійної програми «Аналітика суспільних процесів».

Навчальний контент:

Години			Тема	Результати навчання	Завдання
Лекц.	Сем.	Сам.р.			
Змістовий модуль I. Виникнення і становлення християнської філософії Середньовіччя					
1	2	6	1. Вступ до предмету «Філософія Середньовіччя та Відродження»	Розуміти особливості епохи Середньовіччя, її періодизації. Основні теоретичні підходи до визначення поняття «середньовіччя». Характеризувати роль церкви та релігії в середньовічному суспільстві.	Питання, обговорення, тести
1	2	6	2. Основна проблематика філософії Середньовіччя	Розуміти основні проблеми середньовічної філософії та її етапи: період патристики, час «апостольських отців», діяльність отців-апологетів, власне патристика, схоластика: рання, зріла, пізня.	Питання, обговорення, презентації
1	2	6	3. Філософія Раннього Середньовіччя. Послання апостольських отців	Визначати етичну спрямованість послань апостольських отців. Характеризувати такі феномени як Біблійний Переказ, Боголюдина, універсум.	Питання, обговорення, презентації
1	2	6	4. Християнське філософування отців апологетів	Характеризувати діяльність апологетів як захисників ґрунтовних підвалин християнського вчення. Зокрема, досліджувати праці греко-східних апологетів II ст. – Іустина Флавія (Мученика), Татіана, Афінагора, Теофіла, школи християнської мудрості у Римі.	Питання, обговорення, робота з джерелами

1	2	6	5. Філософія християнської патристики	Формувати ґрунтовні знання про філософію християнської патристики та побудову універсальних систем її християнського світогляду. Характеризувати основні положення донікейської та післянікейської латинської і грецької патристики. Визначати роль Нікейського Вселенського собору 325 р. у	Питання, обговорення, робота з джерелами, ІНДЗ
				формуванні філософських поглядів Середньовіччя та наступних епох.	
1	2	6	6. Філософія Середньовіччя: патристики схоластики	Характеризувати життя і творчу спадщину Северина Боеція (навчальні настанови щодо «вільних наук», трактати і коментарі з логіки, теологічні праці, літературнофілософський твір «Утішення філософією»), античний спадок у поглядах автора, теологічний досвід.	Питання, обговорення, робота з джерелами
2	2	4	7. Філософія Августина Блаженного.	Визначати особливості латинської (західної) післянікейської патристики. Характеризувати життя і творчу спадщину її головного представника – Аврелія Августина, його філософію історії та християнський неоплатонізм, питання існування Бога, проблему часу, проблему зла, етичні погляди.	Творче завдання, ІНДЗ
<p align="center">Змістовий модуль 2. Філософія Схоластики. Філософські погляди доби Відродження</p>					

2	2	6	8. Пізньосередньовічна філософія	<p>Мати розуміння сутності схоластичного методу, особливостей філософії схоластики (ранньої, середньої, пізньої). Виокремити загальні та специфічні риси найвідоміших представників пізньосередньовічної філософії (Шартрська школа. Іоанн Солсберійський. Гурток абатства Св. Віктора. Палатинська школа). Розуміти процес остаточного розмежування науки і філософії, особливості раціоналістичної систематизації теологічного знання пізньої схоластики. Дослідити проблему універсалій у схоластичній філософії (Реалізм. Платонівський реалізм. Іоанн Скот Еріугена, Ансельм Кентерберійський. Бернар Шартрський. Арістотелівський реалізм. Реалізм у сучасній філософії. Номіналізм. Крайній номіналізм. Концептуалізм. Росцелін з Комп'єні. П'єр Абеляр)</p>	Питання, обговорення, робота з джерелами, ІНДЗ
2	2	6	9. Рання схоластика	<p>Характеризувати «Кролінгське відродження». Визначати внесок Палатинської школи (Академії), Школи при Турському абатстві у розвиток ранньосхоластичної філософії. Аналізувати праці Алкуїна, Іоанна Скота Еріугена, Ансельма Кентенберійського, П'єра Абеляра.</p>	Питання, презентації, дискусія, кейси
2	2	6	10. Середня схоластика	<p>Визначати значення для світової філософії та історії святого Франциска Ассізького: дослідити його екологічну етику та ставлення до природи. Визначити основні підходи у філософських дебатах середньої схоластики: стара августинівська школа, нова арістотелівська школа, латинський авероїзм.</p>	Питання, обговорення, робота з джерелами

2	2	4	11. Фома Аквінський – вища точка розвитку схоластичної філософії	Характеризувати життя і творчу спадщину Фоми Аквінського, його основні твори «Сума теологій», «Сума проти язичників». Поняття «Буття» у філософа та його погляди: співвідношення теології, філософії, віри і розуму, природа наук, докази існування Бога, теорію двох істин, політикоправові погляди, етику. Визначати роль томізму в історії сучасного світу	Творче завдання, ІНДЗ
2	2	6	12. Пізня схоластика	Проаналізувати творчість таких філософів як Григорій Палама («Тріади на захист тих, хто священно-безмовний»), Вільям Оккам («Сума логіки», «Природнича філософія»). Ніколай Кузанський: проблема Бога, вічності, людини, пізнання («Про вчене незнання»). Освоїти методологічний принцип «лезо Оккама».	Питання, обговорення, робота з джерелами
4	2	6	13. Гуманістична філософія доби Відродження	Визначати характерні риси епохи Відродження, філософське підґрунтя її гуманізму, ідеї і тенденції гуманістичної думки у філософії XV–XVI ст. Опрацювати творчу спадщину таких мислителів як Данте Аліг'єрі, Франческо Петрарка, Лоренцо Валла, Мішель Монтень	Питання, обговорення, робота з джерелами

Формування загальних та фахових компетенцій:

Індекс в матриці	Програмні компетентності
	Загальні компетентності
ЗК1	Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.
ЗК 3	Здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел.
ЗК 4	Здатність бути критичним і самокритичним.
ЗК 6	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
ЗК 9	Здатність до міжособистісної взаємодії та роботи в команді.
ЗК 10	Здатність до самоорганізації та автономної роботи
ЗК 11	Цінування та повага різноманітності й мультикультурності.
ЗК 12	Здатність діяти на підставі етичних міркувань (мотивів) та академічної доброчесності

ЗК 14	Здатність до діалогу та співпраці з представниками інших професійних груп різного рівня, з експертами в інших галузях знань/видах діяльності
Спеціальні (фахові) компетентності	
ФК1.	Усвідомлення сенсу філософії, її дисциплінарного розмаїття та місця в системі культури, її методологічної основи для аналітичної діяльності
ФК 2.	Здатність виокремлювати специфіку філософського знання та змістові відмінності філософії від інших форм мислення.
ФК 3	Здатність використовувати у професійній діяльності знання про розвиток основних ідей, учень та напрямків суспільних дисциплін.
ФК 5	Здатність аналізувати сучасні філософські та суспільно-політичні й економічні проблеми та вчення.
ФК 7	Здатність викладати міркування послідовно, логічно, систематично й аргументовано та робити ґрунтовні смислові узагальнення, висновки.
ФК 8	Здатність оперувати філософською і конкретно-науковою термінологією для розв'язання професійних завдань.
ФК 10	Здатність аналізувати та коментувати літературу з філософської, соціокультурної, економічної, та загальнонаукової проблематики.
ФК 12	Здатність дотримуватися в професійній діяльності норм інтелектуальної доброчесності, професійної етики та культури.
ФК 14	Здатність брати участь в інтелектуальних дискусіях на засадах діалогу, відкритості й толерантності; вміння обирати ефективну стратегію комунікативної поведінки та спілкування у процесі професійної діяльності.

Програмні результати навчання:

ПРН 1	Розуміти сенс філософії та суспільних наук, їх місце в системі культури
ПРН 2	Розуміти розмаїття та специфіку філософських та суспільних дисциплін, знати філософську та конкретно-наукову термінологію
ПРН 3	Знати основні етапи, напрямки в історії світової і вітчизняної філософії та інших суспільних галузей.
ПРН 4	Аналізувати та коментувати літературу з філософської, соціокультурної, загальногуманітарної та суспільної проблематики.
ПРН 8	Оперувати основними філософськими, економічними, соціологічними, політичними методами і підходами, розуміти етико-практичну значущість філософського та соціально-гуманітарного знання у здійсненні аналітичної діяльності.
ПРН 10	Мати навички реферування, систематизованого огляду і порівняльного аналізу філософської, суспільствознавчої й загальнонаукової літератури та уміння роботи з документами різних видів.
ПРН 13	Критично оцінювати власну позицію та знання, порівнювати і перевіряти отримані результати.

ПРН 14	Уникати симуляцій, плагиату та інших виявів академічної недоброчесності у сфері аналітичної діяльності або навчання
ПРН 15	Мати навички ведення інтелектуальних дискусій на засадах діалогу, відкритості й толерантності і вирішення можливих конфліктних ситуацій та вміння планувати, організовувати й аналізувати міжособистісну взаємодію у процесі професійної комунікації.
ПРН 17	Мати навички участі в наукових та прикладних дослідженнях у галузі філософії та суспільних наук.

Основні джерела

1. Аверенцев С. Патристика: Неповторимость опыта и общезначимость. Синопис: Богослов'я, філософія, культурологія. Православний часопис, 2001. № 4–5. С.81–87.
2. Антология средневековой мысли: В 2-х томах. СПб., 2002. 635 с.
3. Александрова О.В. Філософія Середніх віків та доби відродження. К.: Парапан, 2002. 170с.
4. Баумейстер А. Тома Аквінський: вступ до мислення. Бог, буття і пізнання. К.: Дух і Літера, 2012. 408 с.
5. Гончарук К. Середньовічний діалог: онтологія апофатики (Діонісій Ареопіт і Йоган Екхарт). Вісник Київського Національного університету ім. Тараса Шевченка, 2011. № 105. С. 40–44
6. Еко У. Книга Історія європейської цивілізації. Епоха Відродження. Історія. Філософія. Наука і техніка. К. : Фоліо, 2020. 523 с.
7. Історія філософії: Словник. За ред. В. І. Ярошовця. К.: Знання України, 2006. 1200 с.
8. Історія філософії: Підручник. За ред. В.І.Ярошовця. К.: Центр учбової літератури, 2010. 648 с.
9. Катасонов В. Философия и христианство. Полемические заметки «непрофессионала», 2019. 480 с.
10. Качмар С. Проблема співвідношення віри і знання в ученні Климента Олександрійського. Вісник Прикарпатського університету. Філософські і психологічні науки, 2013. Вип. 17. С. 102–108.
11. Кондзьолка В.В. Історія середньовічної філософії. Львів: Світ, 2001. 320 с.
12. Морозова Д. Покажи мені людину. Антропологія Антіохійської школи та її спадщина у Київській традиції: монографія. К. Дух і Літера, 2021. 568 с.
13. Щавурський Б. Європейське Середньовіччя. Тернопіль: Навчальна книга Богдан, 2020. 944 с.
14. Боецій. Розрада від філософії. Львів: Апіріорі, 2020. 208 с.
15. Роттердамський Е. Похвала Глупоті. Домашні бесіди. Перекл. з лат. В. Литвинова, Й. Кобова. К.: Основи, 1993. С. 13–106.
16. Пашук А. І. Нариси з історії філософії середніх віків. Академічний курс: підруч. для студ. вищ. навч. закл. К.: Вид. Дім «Ін Юре», 2007. 712 с.
17. Рассел Б. Історія західної філософії. Пер. з англ. Ю. Лісняка, П. Таращука. К.: Основи, 1995. 759 с.
18. Суини Майкл. Лекции по средневековой философии. М.: Институт философии, теологии и истории Святого Фомы, 2006. 320 с.
19. Фома Аквинский. Сумма теологии. К.: Ніка-Центр, 2005–2008. Кн. 1–5.
20. Фома Аквинский Учение о душе. К.: Махаон, 2018. 480 с.
21. Шаян В. Віра предків наших. Філософські та літературознавчі праці. Видавництво Стебеляк О.М., 2019. 400 с.

Оцінювання

Остаточна оцінка за курс розраховується таким чином:

Визначені рамки дисципліни:

- **Політика щодо дедлайнів та перескладання:** Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності). Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, довідка від лікаря).
- **Політика щодо академічної доброчесності:** Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями. Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені. Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час виконання практичних завдань та он-лайн тестування (наприклад, програма Moodle) у процесі заняття. Заборонено оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства. За порушення академічної доброчесності здобувачі можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності: повторне проходження оцінювання; повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми; відрахування із закладу освіти, позбавлення академічної стипендії; позбавлення наданих закладом освіти пільг з оплати навчання тощо.
- **Політика щодо відвідування:** Відвідування занять, як правило, є обов'язковим компонентом навчання. За необхідності (віддаленість місця проживання чи роботи студента) чи наявності об'єктивних причин (участь у програмі академічної мобільності чи конференції, міжнародне стажування, хвороба тощо) відвідування може відбуватись вибірково за погодженням із керівником курсу. Навчання також здійснюється в дистанційному режимі на платформі Moodle. За умови індивідуального навчального графіка студент має можливість отримати позитивну оцінку завдяки виконанню планових завдань та ІНДЗ. У будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватися термінів, визначених для виконання усіх видів робіт, передбачених курсом. Пропущені заняття можна відпрацьовувати у визначений час згідно з графіком.
- **Політика оцінювання.** Враховуються бали поточного контролю (35 балів), самостійної роботи (30 балів), ІНДЗ (15 балів), підсумкового контролю (екзамен): тестування та творче завдання (20 балів). При цьому враховується присутність на заняттях та активність студента під час занять; недопустимість пропусків та запізнь на заняття; списування та плагіат; несвоєчасне виконання завдань. Студентам, які беруть активну участь у наукових семінарах, круглих столах, конференціях та презентують високоякісні знання з предмету, може підсумковий контроль, за згодою викладача, зараховуватись «автоматично» (повністю або частково, залежно від наукового-практичного досвіду у вивченні дисципліни).

Оцінювання

Остаточна оцінка за курс розраховується таким чином:

Розподіл балів, які отримують студенти

Змістовий модуль 1						Змістовий модуль 2							ІНДЗ	Підсумковий тест	Сума балів
Тема 1	Тема 2	Тема 3	Тема 4	Тема 5	Тема 6	Тема 7	Тема 8	Тема 9	Тема 10	Тема 11	Тема 12	Тема 13			
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	15	20	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку

90 – 100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C	задовільно	
64-74	D		
60-64	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

Пререквізити курсу

Ефективність засвоєння змісту дисципліни значно підвищиться, якщо здобувач попередньо опанував такі дисципліни як: «Філософія Стародавнього Сходу», «Антична філософія», «Аналітика всесвітньої історії», «Аналітика історії та культури України». **Формат дисципліни:**

Формат дисципліни змішаний (blended): до очного навчання додається електронний супровід дисципліни в системі Moodle. Blended Learning – викладання курсу передбачає поєднання традиційних форм аудиторного навчання з елементами дистанційного навчання, в якому використовуються спеціальні інформаційні технології, інтерактивні елементи, онлайн- консультивання тощо.